

Рейтинговий звіт ZPSA 003-010 про визначення кредитного рейтингу

Об'єкт рейтингування:	м. Запоріжжя
Тип рейтингу:	довгостроковий кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою
Рейтингова дія:	оновлення
Дата визначення:	16.08.2016 р.
Дата оновлення:	08.06.2017 р.
Рівень кредитного рейтингу:	uaAA-
Прогноз:	стабільний
Рівень інвестиційної привабливості	uaINV4 (високий рівень)
Рейтингова дія:	оновлення
Дата визначення:	21.07.2016 р.
Дата оновлення:	08.06.2017 р.

Наданий в результаті рейтингового аналізу кредитний рейтинг визначено за Національною рейтинговою шкалою, на що вказують літери **ua** у позначці кредитного рейтингу. Національна рейтингова шкала дозволяє виміряти розподіл кредитного ризику в економіці України без урахування суверенного ризику та призначена для використання емітентами цінних паперів, позичальниками, фінансовими установами, посередниками та інвесторами на фінансовому ринку України.

Висновок рейтингового агентства щодо рівня кредитного рейтингу

Кредитний рейтинг ґрунтується на результатах аналізу економічних та фінансових показників за 2016 рік, даних щодо демографічної ситуації, стану ринку праці, інформації відносно боргових зобов'язань міста, наявної в розпорядженні комунальної власності та перспективних планів на майбутнє.

Кредитний рейтинг ґрунтується на інформації, що надана Запорізькою міською радою, а також на іншій інформації, що є в розпорядженні рейтингового агентства та вважається надійною. Рівень кредитного рейтингу залежить від якості, однорідності та повноти інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства.

Історія кредитного рейтингу

Дата	16.08.2016	08.12.2016	08.06.2017 р.
Рівень рейтингу	uaAA-	uaAA-	uaAA-
Прогноз	стабільний	стабільний	стабільний
Рейтингова дія	визначення	підтвердження	підтвердження

Позичальник або окремих борговий інструмент з рейтингом **uaAA** характеризується дуже високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами.

Знак «->» позначає проміжну категорію (рівень) рейтингу відносно основних категорій (рівнів).

Стабільний прогноз вказує на відсутність на поточний момент передумов для зміни рейтингу протягом року.

Висновок рейтингового агентства щодо рівня інвестиційної привабливості

Рейтинг інвестиційної привабливості м. Запоріжжя ґрунтується на результатах аналізу інвестиційного потенціалу міста та інвестиційного ризику, який пов'язаний з інвестиційною діяльністю на території міста без урахування внутрішніх ризиків, спільних для усіх об'єктів рейтингування на території України.

Рейтинг ґрунтується на інформації, що надана самим об'єктом рейтингової оцінки, а також на іншій інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства та вважається надійною.

Історія рейтингу

Дата	16.08.2016 р.	08.06.2017 р.
Рівень рейтингу	uaINV4	uaINV4
Рейтингова дія	визначення	оновлення

Об'єкт рейтингування з рівнем рейтингу uaINV4 характеризується високим рівнем привабливості для здійснення інвестицій порівняно з іншими об'єктами рейтингування.

Довідково: За шкалою рівнів інвестиційної привабливості

uaINV5	Об'єкт рейтингування характеризується найвищим рівнем привабливості для здійснення інвестицій порівняно з іншими об'єктами рейтингування.
uaINV4	Об'єкт рейтингування характеризується високим рівнем привабливості для здійснення інвестицій порівняно з іншими об'єктами рейтингування.
uaINV3	Об'єкт рейтингування характеризується привабливістю для здійснення інвестицій на рівні вище середнього порівняно з іншими об'єктами рейтингування.
uaINV2	Об'єкт рейтингування характеризується середнім рівнем привабливості для здійснення інвестицій порівняно з іншими об'єктами рейтингування.
uaINV1	Об'єкт рейтингування характеризується низьким рівнем привабливості для здійснення інвестицій порівняно з іншими об'єктами рейтингування.

Рівень кредитного рейтингу м. Запоріжжя підтримується:

- високим рівнем бюджетної забезпеченості міста: обсяг доходів бюджету м. Запоріжжя без урахування трансфертів у розрахунку на одного мешканця в 2016 році перевищував середній показник по місцевих бюджетах у цілому (на 23,9%) та показники більшості міст України, співставних за адміністративно-територіальним статусом;
- високими темпами зростання доходної частини бюджету без урахування трансфертів (154,9% у 2016 році), в тому числі в результаті позитивного впливу бюджетної та податкової реформи;
- високим рівнем соціально-економічного розвитку міста: у розрахунку на 1 мешканця переважна більшість показників, які характеризують стан міської економіки та ринку праці (обсяг реалізованої промислової продукції, зовнішньоторговельного товарообігу, капітальних інвестицій, прямих іноземних інвестицій, роздрібного товарообороту, а також середньомісячна заробітна плата та рівень зайнятості населення), перевищують середні по країні, що забезпечується роботою підприємств потужного промислового комплексу міста;
- ефективною політикою міської влади стосовно управління місцевим боргом з метою оптимізації його обсягу й структури та зменшення боргового навантаження бюджету міста.

Рівень кредитного рейтингу м. Запоріжжя обмежується:

- суттєвою чутливістю господарського комплексу та бюджету міста до економічних ризиків;
- високою потребою в залученні додаткового фінансування, в тому числі на відновлення об'єктів міської інфраструктури та житлово-комунального господарства;
- впливом негативних чинників на фінансовий ринок і нестабільною діловою активністю в окремих секторах економіки, що негативно впливає на потенціал зростання та платоспроможність економічних суб'єктів.

Резюме

Загальна інформація про місто

Місто Запоріжжя – місто обласного значення, адміністративний центр Запорізької області, один з найбільш важливих промислових, наукових, фінансових, транспортних та культурних центрів півдня України. Територія міста, що знаходиться у південно-східній частині України на берегах р. Дніпро, охоплює 33 099 га. Протягом 2016 року межі міста не переглядались. На півночі обласного центру розташовано Дніпровське водосховище, з півдня до міста прилягає Каховське водосховище. Адміністративно територія міста поділяється на сім районів: Олександрівський, Заводський, Комунарський, Дніпровський, Вознесенівський, Хортицький та Шевченківський. Районні у місті ради не створені. Місцеве самоврядування у місті Запоріжжя здійснюється територіальною громадою міста як безпосередньо, так і через Запорізьку міську раду, а також виконавчі органи ради.

Основні показники

Основні показники соціально-економічного розвитку та фінансового стану м. Запоріжжя

Назва показника	2013	2014	2015	2016	Темп росту за ост. період, %
Чисельність наявного населення, тис. осіб (станом на кінець звітного періоду), тис. осіб	766,3	762,0	756,9	750,7	99,2
Середньооблікова чисельність штатних працівників, тис. осіб	250,7	240,9	229,4	222,8	97,1
Середньомісячна заробітна плата, грн.	3 281,0	3 612,3	4 470,2	5 379,9	120,4
Заборгованість з виплати заробітної плати, млн. грн. (станом на кінець звітного періоду)	16,8	24,2	21,1	43,4	205,5
Обсяг реалізації продукції у відпускних цінах, млн. грн.	53 922,0	67 623,7	95 230,1	104 604,4	109,8
Капітальні інвестиції, млн. грн.	4 816,2	5 182,7	4 810,2	6 442,5	133,9
Прямі іноземні інвестиції, млн. доларів США (станом на кінець звітного періоду)	1 038,0	976,3	880,8	813,1*	98,4
Зовнішньоторговельний товарооборот, млн. доларів США	4 784,8	4 585,6	3 457,8	2 719,1	78,6
Введено в експлуатацію житла, тис. кв. м	74,6	47,7	58,9	65,0	110,4
Доходи бюджету, млн.грн.	2 687,6	3 019,6	4 379,1	6 067,0	138,5
Видатки бюджету, млн.грн.	2 789,3	2 985,9	4 131,9	5 984,0	144,8
Прямий борг (без урахування позик, залучених з єдиного казначейського рахунку), тис. грн.	0,0	0,0	0,0	0,0	-

*станом на 30.09.2016 р.

Соціальна сфера та економіка міста

За чисельністю населення (750,7 тис. осіб станом на 01.01.2017 р.) Запоріжжя належить до великих міст України. Демографічна ситуація в м. Запоріжжі протягом 2016 року характеризувалась зменшенням чисельності наявного населення як за рахунок природного скорочення, так і механічного відтоку населення. Зважаючи на структуру та особливості економіки Запоріжжя (значна частина мешканців зайнята на великих промислових підприємствах), показники ринку праці міста перебувають на

рівні, значно вищому за середній по країні: питома вага зайнятих у загальній чисельності наявного населення міста та рівень середньомісячної заробітної плати традиційно перевищують відповідні загальнодержавні показники. При цьому для міста характерною є залежність динаміки розвитку ринку праці від ефективної діяльності містоутворюючих підприємств, передусім металургійного та машинобудівного комплексів. У 2016 році ринок праці міста перебував під впливом рецесивних тенденцій в економіці України та збереження нестабільного рівня ділової активності. При цьому, хоча чисельність зайнятих у місті Запоріжжі зберігала тенденцію до скорочення, темпи зростання кількості вивільнених працівників уповільнились та відбулось зниження попиту на робочі місця. Як і в попередніх періодах рівень зайнятості населення в місті залишався високим.

За результатами 2016 року рівень оплати праці збільшився на 20,4% (на 23,6% по країні в цілому). Як і раніше, рівень заробітної плати в м. Запоріжжі перевищує відповідний загальнодержавний показник – на 3,8% за результатами 2016 року (на 6,6% у 2015 році). Протягом 2016 року обсяг несплаченої заробітної плати працівникам міста збільшився вдвічі – до 43,4 млн. грн. станом на 01.01.2017 р. Співвідношення обсягу боргу до середньомісячного фонду оплати праці становило 3,6%, що відповідає помірному рівню заборгованості.

Зростання рівня номінальної заробітної плати та уповільнення темпів скорочення середньооблікової чисельності штатних працівників позитивно впливало на динаміку надходжень податку на доходи фізичних осіб. Темпи зростання надходжень податку в 2016 році становили 150% до відповідного показника минулого року, що є дуже високим рівнем, у порівнянні з іншими періодами. Рівень виконання річного плану також є високим – 103,3% затвердженого (з урахуванням змін) річного показника.

Економічний потенціал Запоріжжя характеризується, передусім, потужним багатогалузевим промисловим комплексом. Місто має розгалужену транспортну мережу, розвинену комунальну інфраструктуру, широку мережу ринкової інфраструктури, фінансових установ, закладів освіти, охорони здоров'я та культури. Рівень диверсифікації міської економіки за видами економічної діяльності помірний, але зберігається залежність господарського комплексу та бюджету міста від діяльності провідних промислових підприємств. Відповідно має місце суттєва чутливість господарського комплексу та міського бюджету до економічних ризиків, як і в більшості інших міст України, на території яких також сформований потужний промисловий комплекс.

Основними платниками обов'язкових платежів до міського бюджету є підприємства промисловості (передусім металургійного та машинобудівного комплексів). Протягом 2016 року в Запоріжжі зберігався значний рівень галузевої концентрації джерел наповнення доходної частини бюджету, крім того мала місце залежність від надходжень окремих основних платників: у 2016 році обов'язкові платежі від ПАТ «Запоріжсталь» та АТ «Мотор Січ» становили 9,8% та 4,8% доходної частини бюджету міста (без урахування трансфертів), відповідно. Це свідчить про суттєвий рівень залежності місцевих фінансів від результатів діяльності окремих підприємств.

Протягом останніх 3-х років на економіку міста та його фінансовий стан негативно впливали складна ситуація в економіці країни та зростання інфляційного тиску на економіку, що призвело до зниження реальних доходів підприємств і громадян. Серед

основних факторів, що зумовлювали негативні економічні тенденції, були: загальнодержавна внутрішньополітична криза та військовий конфлікт в східному регіоні України, анексія Криму Російською Федерацією, розрив міжрегіональних зв'язків та погіршення відносин із окремими основними торговими партнерами, звуження зовнішнього та внутрішнього попиту на продукцію вітчизняних виробників, скорочення державного фінансування, погіршення фінансових результатів підприємств, складна ситуація на фінансовому ринку та девальвація гривні відносно основних світових валют. У 2016 році після тривалої рецесії намітилися тенденції до поступового відновлення темпів зростання економіки, відбувалося уповільнення інфляційних процесів внаслідок стриманої монетарної та фіскальної політики, а також завдяки сприятливій динаміці світових цін на сировину та стабілізації інфляційних очікувань. При цьому зберігалися негативні чинники, що впливали на фінансовий ринок країни, а також нестабільна ділова активність в окремих секторах економіки, що у свою чергу негативно впливало на потенціал зростання та платоспроможність економічних суб'єктів.

Рівень соціально-економічного розвитку та інвестиційний потенціал міста, як і в попередніх періодах, високі: за результатами 2016 року більшість показників, що характеризують стан місцевої економіки (рівень зайнятості, середньомісячна заробітна плата, обсяг реалізованої промислової продукції, зовнішньоторговельний товарооборот, обсяг капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій) у розрахунку на 1 мешканця суттєво перевищували відповідні середні показники по країні. При цьому за результатами 2016 року динаміка окремих показників, що характеризують стан міської економіки та рівень ділової активності, покращилась.

Промисловий комплекс м. Запоріжжя є базовим з точки зору формування економічного профілю міста та регіону. Виробничу діяльність у місті здійснюють більше 290 великих та середніх підприємств, серед яких є найбільші роботодавці міста та платники податків до місцевого бюджету. Провідними галузями промислового комплексу міста в 2016 році залишалися чорна та кольорова металургія, машинобудування, хімічна галузь, харчова промисловість та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря. Ситуація в реальному секторі економіки країни впродовж 2016 року характеризувалася наявністю як позитивних, так і негативних тенденцій. Негативні ділові очікування, збільшення вартості енергоресурсів, зростання цін на сировину, матеріали, товари, збереження складних умов здійснення зовнішньоекономічної діяльності, складність отримання кредитних ресурсів, – усі ці та інші процеси продовжують негативно впливати на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання, на їх зовнішньоекономічну діяльність. Як і в попередніх періодах, вплив зазначених вище негативних чинників на результати діяльності основних підприємств промислового комплексу міста Запоріжжя (в першу чергу машинобудівної галузі) був суттєвим, на обсяги надходжень податків та зборів до міського бюджету – помірним.

Протягом 2014-2015 рр. обсяги реалізованої продукції підприємства міста зростали стрімкими темпами, що було зумовлено суттєвим ростом цін на продукцію підприємств-експортерів внаслідок девальвації гривні відносно основних світових валют. Протягом 2016 року обсяги реалізованої підприємствами м. Запоріжжя продукції зростали, але суттєво нижчими темпами, ніж в двох попередніх періодах: промисловими підприємствами міста було реалізовано продукції на суму 104,6 млрд. грн., що на 9,8% більше за відповідний показник 2015 року в фактичних

цінах. У розрахунку на одного мешканця обсяги реалізації промислової продукції, як і раніше, суттєво перевищували загальнодержавні показники – в 3,4 рази у 2016 році (в 3,6 рази у 2015 році).

Промислова спеціалізація міста Запоріжжя визначається насамперед експортоорієнтованими металургійним та машинобудівним комплексами, які є найбільш уразливими до змін зовнішньоекономічної кон'юнктури. В 2016 році на динаміку зовнішньої торгівлі товарами підприємств України впливали нестабільна цінова кон'юнктура на світовому ринку для українських експортерів металу та металевої продукції, а також труднощі з реалізацією на традиційних ринках збуту продукції машинобудівної галузі, в тому числі внаслідок припинення співробітництва України з Російською Федерацією у воєнній сфері та введення обмежень з боку Російської Федерації на поставки продукції українських підприємств. У 2016 році, як і в попередніх періодах, обсяги зовнішньоторговельного товарообороту в м. Запоріжжі скорочувались. За результатами 2016 року обсяг зовнішньоторговельного товарообороту підприємств Запоріжжя склав 2,7 млрд. доларів США, що у розрахунку на 1 мешканця в 2 рази перевищує середній показник по країні та на 21,4% менше за відповідний показник 2015 року.

Залежність міста від іноземного капіталу є значною – з початку процесу інвестування в економіку міста було залучено 813,1 млн. доларів США прямих іноземних інвестицій, що в розрахунку на одного мешканця перевищує середній показник по країні на 2,2%. У 2014-2015 рр. у зв'язку з девальвацією національної валюти та зменшенням вартості акціонерного капіталу в перерахунку на іноземну валюту мало місце скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку міста. Протягом січня-вересня 2016 року тенденція щодо зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій зберігалась. При цьому, зважаючи на збереження стабільної внутрішньополітичної ситуації в регіоні, у м. Запоріжжі, як і в попередніх періодах, зберігається сприятливий інвестиційний клімат.

Незважаючи на несприятливі економічні умови, місто зберігало свої конкурентні переваги з точки зору здійснення інвестиційної діяльності та розвитку різних видів економічної діяльності. Протягом 2016 року в місті реалізовувались інвестиційні проекти провідними підприємствами промислового комплексу, а також було продовжено роботу щодо залучення кредитних та грантових ресурсів для реалізації важливих інфраструктурних проектів за участю міської влади. Загальна сума капіталовкладень, освоєних протягом 2016 року на об'єктах міста за рахунок усіх джерел фінансування склала 6 442,5 млн. грн., що на третину перевищило відповідний показник 2015 року та в розрахунку на 1 мешканця було на 12,1% більше за середній показник по країні. Основними джерелами капіталовкладень були власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 80,6% загального обсягу інвестицій та кошти місцевого бюджету (13,4%).

Комунальна власність та комунальне господарство

Житлово-комунальному господарству м. Запоріжжя, як і для переважної більшості міст України, притаманний високий рівень зношеності основних засобів (зокрема, житлового фонду), об'єктів інженерної та транспортної інфраструктури міста. Міська влада щороку виділяє кошти на фінансування заходів у сфері житлово-комунального

господарства та приділяє особливу увагу інвестиційним програмам та програмам розвитку міжнародного співробітництва, в тому числі з міжнародними фінансовими організаціями.

Протягом аналізованого періоду відбувся поетапний перегляд тарифів на комунальні послуги (з централізованого опалення та постачання гарячої води, водопостачання та водовідведення) відповідно до постанов Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Рішенням виконавчого комітету Запорізької міської ради було встановлено нові тарифи на послугу з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій для одного з постачальників. За результатами 2016 року рівень проплати населення за всіма видами послуг був високим у порівнянні з середніми показниками багатьох міст країни. Загальний обсяг заборгованості населення за житлово-комунальні послуги (без урахування послуг із постачання електричної енергії та газопостачання) у розрахунку на 1 мешканця відповідав помірному рівню боргу.

Запорізька міська рада від імені та в інтересах територіальної громади відповідно до чинного законодавства наділена повноваженнями щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності. У власності територіальної громади м. Запоріжжя перебуває значна кількість об'єктів, у тому числі таких, що становлять комерційний інтерес. У зв'язку зі збереженням слабкої динаміки економічного розвитку країни та низького рівня ділової активності, попит на об'єкти нерухомості міста залишався обмеженим. Протягом аналізованого періоду зростали обсяги надходжень від оренди земельних ділянок, тоді як динаміка надходжень від оренди майна була слабкою. Загалом, за результатами 2016 року питома вага надходжень від операцій з майном та землею комунальної власності (продаж та оренда) у структурі доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів становила 16,1%, що на 0,9 в. п. більше аналогічного показника 2015 року.

Бюджет міста

Бюджет м. Запоріжжя – бюджет місцевого самоврядування. Запоріжжя є містом обласного значення, зведений бюджет міста включає бюджет одного рівня – міський. Організація бюджетного процесу в місті здійснюється відповідно до Конституції України, Бюджетного кодексу України, Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік та інших законодавчих актів. У місті Запоріжжя забезпечується висока ефективність фінансової політики, дотримуються норми чинного законодавства у цій сфері, забезпечується оперативність прийняття та реалізації управлінських рішень.

Доходи бюджету м. Запоріжжя формуються за рахунок податкових надходжень, неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом, цільових фондів та трансфертів. Починаючи з 01.01.2015 р., завдяки позитивним наслідкам бюджетної реформи, а також внаслідок інфляційних процесів та ефекту відносно низької бази порівняння, темпи зростання доходів міського бюджету (без урахування трансфертів) підвищились. Темпи зростання доходів бюджету міста (без урахування трансфертів) протягом 2015 та 2016 років були високими та суттєво перевищували загальнодержавні середні показники. Рівень бюджетної забезпеченості також зростає,

порівняно з іншими містами країни: співвідношення обсягу доходів бюджету міста в розрахунку на одного мешканця до середнього показника по місцевих бюджетах в цілому (без урахування трансфертів) за результатами виконання бюджету у 2015 році становило 112,8% (111,9% у 2014 році), в 2016 році – 123,9%, що перевищує показники більшості міст України з аналогічним адміністративно-територіальним статусом та структурою економіки.

Для бюджету міста Запоріжжя характерним є значний рівень галузевої концентрації джерел наповнення доходної частини загального фонду: підприємства, які входять до металургійного та машинобудівного комплексів формують вагомий обсяг доходної частини бюджету міста. Рівень самостійності бюджету залишається високим, залежність від базової дотації відсутня.

Бюджет м. Запоріжжя за результатами виконання в 2016 році мав позитивне сальдо операційного балансу за загальним фондом (908,3 млн. грн.), обсяг якого суттєво збільшився в порівнянні з відповідним показником у 2015 році. Це було пов'язано з високими темпами зростання податкових надходжень (передусім податку та збору на доходи фізичних осіб), а також зі збільшенням обсягу трансфертів, передусім за рахунок збільшення обсягів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій). Темпи зростання обсягів інших трансфертів (зокрема, медичної та освітньої субвенції) були більш повільними. За спеціальним фондом обсяг операційних доходів перевищив обсяг операційних видатків на 87,9 млн. грн. Бюджет міста за підсумками 2016 року виконано з профіцитом обсягом 79,5 млн. грн., у тому числі профіцит загального фонду склав 987,2 млн. грн., спеціальний фонд виконано з дефіцитом обсягом 907,7 млн. грн. Джерелом покриття дефіциту спеціального фонду були кошти, що передаються із загального фонду до бюджету розвитку.

Ліквідність бюджету міста за результатами 2013-2014 рр. перебувала на помірному рівні за загальним фондом та на високому рівні за спеціальним фондом. Протягом 2015 року показники ліквідності бюджету міста за загальним фондом зросли та станом на 31.12.2015 р. та 31.12.2016 р. перебували на високому рівні. Зважаючи на достатні показники ліквідності, до бюджету міста протягом 2015 та 2016 років не залучалися короткотермінові позички з єдиного казначейського рахунку на покриття тимчасових касових розривів за загальним фондом.

Протягом 2016 року до доходної частини бюджету міста надійшло 6 066,97 млн. грн., що на 38,5% більше, ніж обсяг відповідних надходжень у 2015 році. Основними джерелами формування доходної бази бюджету м. Запоріжжя залишалися податкові надходження та трансферти з державного бюджету. Зважаючи на поступове відновлення темпів зростання міської економіки, обсяги надходжень за переважною більшістю джерел наповнення бюджету міста зростали, а рівень виконання річного плану за доходами загального та спеціального фондів за результатами 2016 року був високим. При цьому річний план протягом минулого року переглядався у бік збільшення. Уточнений річний план за доходами в цілому було виконано на 103,2%, у тому числі відповідні планові показники доходної частини загального фонду бюджету міста виконані на 101,4%, спеціального фонду – на 167,2%.

Обсяг видаткової частини бюджету міста Запоріжжя за результатами 2016 року становив 5 984,0 млн. грн. та збільшився на 44,9%, проти відповідного показника 2015 року. Затверджений на 2016 рік план за видатками бюджету було виконано на 94,2%. Основним напрямом видатків бюджету залишається фінансування установ бюджетної сфери (освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, культури і мистецтва, фізичної культури і спорту), а також житлово-комунального господарства, будівництва та транспорту. Починаючи з 01.01.2015 р. дві найбільші за обсягами видатків галузі бюджетної сфери (освіта та охорона здоров'я) фінансуються як за рахунок доходів бюджету міста, так і відповідних субвенцій з державного бюджету. При цьому частка міста в сумарному обсязі фінансування зазначених галузей зростає.

Зміни у структурі видаткової частини бюджету за економічною класифікацією характеризуються зростанням у 2016 році питомої ваги капітальних видатків до 17,1% (12,8% у 2015 році), що відповідає високому рівню. Питома вага захищених статей в обсязі видатків бюджету в аналізованому періоді, хоча й скоротилась, але залишалася високою (близько 62,2%). Як і в попередніх періодах, м. Запоріжжя мало статус міста-донора та перераховувало кошти до державного бюджету у вигляді реверсної дотації.

Бюджет міста Запоріжжя на 2017 рік було затверджено 21.12.2016 р. Доходну частину бюджету міста Запоріжжя затверджено на 2017 рік в обсязі 6 798,1 млн. грн., що на 12,1% більше за фактичне виконання у 2016 році. Бюджетом міста передбачені помірні темпи зростання обсягу податкових надходжень, зокрема, податку на доходи фізичних осіб. Плановий обсяг видатків бюджету міста на 2017 рік встановлено в обсязі 7 649,99 млн. грн. (на 27,8% більше, ніж фактичний обсяг в 2016 році). Бюджет міста на 2017 рік прийнято з профіцитом загального фонду обсягом 791,7 млн. грн. (напрямок використання – передача коштів до бюджету розвитку), спеціальний фонд бюджету міста затверджено з дефіцитом у сумі 1 651,7 млн. грн., джерелом покриття якого є кошти, що передаються із загального фонду, а також надходження кредитних ресурсів. У 2017 році місто зберігатиме статус міста-донора та перераховуватиме у поточному році реверсну дотацію до державного бюджету в обсязі 228,2 млн. грн. (на 23,2% більше ніж в 2016 році).

Боргові зобов'язання міста

Боргова політика Запорізької міської влади визначається потребою у залученні додаткового фінансування для реалізації проектів із відновлення міської інфраструктури. Запорізька міська рада має позитивний досвід випуску та погашення облігацій внутрішньої місцевої позики та проводить зважену та ефективну боргову політику. Станом на 01.01.2017 р. прямі боргові зобов'язання міста склалися із заборгованості за середньостроковими позиками, залученими з єдиного казначейського рахунку у попередніх бюджетних періодах. Заборгованість за запозиченнями, залученими до бюджету розвитку, відсутня. Протягом 2016 року, як і в попередньому бюджетному періоді, місто мало низький рівень консолідованого боргу.

На даний час Запорізькою міською владою ведеться робота щодо можливості залучення кредитних та грантових ресурсів для реалізації спільних проектів з

міжнародними фінансовими організаціями: ЄБРР, Європейським інвестиційним банком та німецьким державним Банком розвитку (KfW).

Інвестиційна привабливість

Рейтингове агентство визначає рівень інвестиційної привабливості шляхом аналізу складових, що відображають умови, в яких відбувається діяльність інвесторів, а саме: інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику. Місто Запоріжжя – один із найбільш важливих промислових, наукових, фінансових, транспортних та культурних центрів півдня України. Рівень інвестиційної привабливості міста Запоріжжя визначається його вигідним економіко-географічним положенням, потужним виробничим та науковим потенціалом, розвинутою транспортною, комунальною та соціальною інфраструктурою, наявністю необхідної інфраструктури для розвитку підприємництва та сприятливим бізнес-середовищем, високим рівнем соціально-економічного розвитку та задовільним станом місцевих фінансів.

Основні фактори визначення рівня інвестиційної привабливості м. Запоріжжя

Місто Запоріжжя	Рівень оцінки
Географічне розташування	висока привабливість
Природні ресурси, екологічний стан	вища за середню привабливість
Транспортна інфраструктура (доступність до транспортних шляхів, стан транспортної інфраструктури міста)	висока привабливість
Ринок трудових ресурсів (кількість працездатного населення, кадровий потенціал, рівень оплати праці)	високий рівень розвитку
Соціальна та інженерна інфраструктура	високий рівень розвитку
Рівень економічної активності в місті (крупний, середній, малий бізнес, роздрібний товарообіг)	високий рівень
Активність регіональної влади (сприяння/підтримка інвестиційної діяльності, інформаційна прозорість та відкритість для інвесторів)	вищий за середній рівень
Економічний ризик	вищий за середній рівень ризику
Політичний ризик	помірний рівень ризику

Нижче наведена характеристика основних факторів, які впливають на прийняття інвестиційних рішень та визначають якість середовища, в якому діють суб'єкти інвестування.

Географічне розташування. Рейтингове агентство оцінює розташування Запоріжжя як вигідне. Запоріжжя є адміністративним центром Запорізької області, що розташована на південному сході України, займає головним чином лівобережну частину басейну нижньої течії Дніпра та межує з Херсонською, Дніпропетровською, Донецькою областями. Південні кордони області омиваються водами Азовського моря, берегова лінія якого в межах області перевищує 300 км. Запоріжжя розташовано на перетині важливих транспортних коридорів та має зручні транспортні мережі, що забезпечує встановлення тісних економічних зв'язків як з сусідами, так і з більш віддаленими торговими партнерами. Високий природно-ресурсний потенціал

Запорізької області, зокрема наявність власних мінерально-сировинних ресурсів, близькість залізрудних родовищ Криворізького басейну, а також власна енергетична база (на території регіону розташовані стратегічні підприємства з виробництва електричної енергії), сприяли формуванню на території міста Запоріжжя потужного промислового комплексу, створенню розвинутої виробничої, наукової та соціальної інфраструктури.

Природні ресурси, екологічний стан. Запорізька область – один з найбільш розвинутих промислових регіонів України, на території якого створений потужний металургійний комплекс, значного розвитку набуло машинобудування та електроенергетика, що у свою чергу забезпечує розвиток енергоємних підприємств. Запоріжжя на сьогодні є одним з найбільших промислових центрів України і Східної Європи. На території міста зосереджені машинобудівний, енергетичний і металургійний комплекси державного значення. Екологічна ситуація у місті є складною у порівнянні з іншими регіонами. Наявність у місті потужного промислового потенціалу призводить до великої кількості викидів у навколишнє середовище, що спричиняє забруднення повітряного та водного басейнів, земельних ресурсів, шкідливо впливає на здоров'я населення, флору та фауну, в цілому порушує екосистему регіону.

Ринок трудових ресурсів. Наявність висококваліфікованих трудових ресурсів на ринку праці міста, підвищення наукового та кадрового потенціалу забезпечується розвинутою мережею вищих та середньо-спеціальних освітніх закладів, які здійснюють підготовку фахівців різних професій. Значний науковий потенціал Запоріжжя підтримується розташуванням у місті багатьох наукових установ, що визначають державну науково-технічну політику в різних галузях економіки. Питома вага середньооблікової кількості штатних працівників у загальній кількості населення перевищує загальнодержавний показник, що зумовлено розташуванням на території міста потужного промислового комплексу. При цьому значна частина мешканців є досить мобільною та зайнята у малому та середньому бізнесі.

Транспортна інфраструктура. Місто є транспортним вузлом загальнодержавного та міжнародного значення. В місті діє КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя» та залізничний вузол (Придніпровська залізниця), розвинута мережа міського транспорту. Значний обсяг вантажних перевезень забезпечується двома річковими портами, що розташовані на лівому березі у верхньому та нижньому б'єфі Дніпровської ГЕС. Позаміські автобусні перевезення пасажирів здійснюються з трьох автостанцій. Мережа зовнішніх автошляхів містить у собі дорогу державного значення, що забезпечує зв'язки з Дніпром, Харковом, Полтавою, центральними і південними областями України, з Чорноморським і Азовським узбережжям. Існуюча магістральна вулично-дорожня мережа міста представлена магістралями міського і районного значення. Транспортні зв'язки між лівим і правим берегами здійснюються через греблю Дніпрогесу і мости, що проходять через острів Хортиця. Слід зауважити, що пропускна спроможність існуючих мостів на сьогодні недостатня, в зв'язку із чим місто потребує суттєвого обсягу інвестиційних ресурсів для побудови нового мостового переходу через р. Дніпро.

Соціальна та інженерна інфраструктура. Місто має необхідну інфраструктуру для функціонування підприємств різних видів економічної діяльності. Розгалужене житлово-комунальне господарство забезпечує надання комунальних послуг різним

групам споживачів. У місті функціонує розвинута система громадського транспорту. Слід зауважити, що стан окремих об'єктів міської інфраструктури, що відносяться до сфери житлово-комунального господарства та комунального транспорту, потребує оновлення. У свою чергу міська влада щорічно виділяє кошти на відновлення міської інфраструктури за рахунок місцевого бюджету та має успішний досвід реалізації інвестиційних проектів у цій сфері, в тому числі проектів, спільних з міжнародними фінансовими організаціями. Запоріжжя характеризується високим рівнем розвитку соціальної інфраструктури: на території міста діє широка мережа установ сфери освіти, охорони здоров'я, підприємств роздрібної торгівлі та сфери побуту.

Рівень економічної активності у місті. Структура економіки Запоріжжя є розгалуженою, але динаміка економічної активності в місті значною мірою залежить від результатів діяльності підприємств промислового комплексу, які визначають економічний профіль міста. На території міста функціонує розгалужена мережа установ фінансової сфери, у тому числі банків та їх філій, фінансових та страхових компаній, інших компаній, які здійснюють свою діяльність у сфері надання фінансових послуг та грошового посередництва, що покращує умови функціонування існуючих підприємств та започаткування нового бізнесу. Також в місті сформовано високий ступінь розвитку сфери торгівлі, наявна стійка тенденція до збільшення обсягів роздрібного товарообороту. Місто характеризується також динамічним розвитком малого та середнього бізнесу, постійним розширенням сфер діяльності суб'єктів підприємництва.

Активність міської влади та підтримка інвестиційних проектів. Рейтингове агентство вважає, що ступінь інформаційної прозорості діяльності міської влади знаходиться на високому рівні, наявні прозорі адміністративні процедури. Міська влада проводить активну роботу по залученню як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій з метою поліпшення інфраструктури міста. Бізнес-середовище є сприятливим, міська влада забезпечує необхідну підтримку розвитку підприємництва. Рішенням міської ради від 27.04.2016 №25 було затверджено міську цільову «Програму фінансування деяких заходів щодо сприяння розвитку малого та середнього підприємництва у місті Запоріжжі на 2016 рік». З метою формування сприятливого інвестиційного клімату в місті регулярно проводяться міжнародні й вітчизняні інвестиційні форуми та виставки, семінари та тренінги, ділові зустрічі та конференції, бізнес консультації та інші заходи.

Владою міста реалізуються заходи щодо покращення бізнес-середовища та спрощення процедур започаткування нового бізнесу. Зокрема, з метою забезпечення реалізації державної політики у сфері підтримки розвитку підприємництва, спрощення та скорочення термінів дозвільних процедур у сфері господарської діяльності в місті на базі Єдиного дозвільного центру було створено Центр надання адміністративних послуг (далі – Центр), затверджено Положення та тимчасовий регламент його роботи, визначено виконавчі органи міської ради, які мають надавати адміністративні послуги, у тому числі через Центр. Центр працює із застосуванням автоматизованого обміну даними між державними адміністраторами та місцевими дозвільними органами, а також засобів автоматичного зворотнього зв'язку, в тому числі шляхом розміщення на сайті Центру в розділі Відкрита електронна система опрацювання заяв.

Економічні ризики. Динаміка соціально-економічного розвитку міста Запоріжжя та рівень ділової активності на його території значною мірою залежать від діяльності

провідних промислових підприємств. Місто відрізняється підвищеною уразливістю до економічних потрясінь. Чутливість економіки Запоріжжя до зміни макроекономічних показників у країні знаходиться на високому рівні, як і в більшості інших міст України, на території яких також сформований потужний промисловий комплекс.

Політичні ризики. Рейтингове агентство вважає, що на сьогодні політичний клімат у місті є сприятливим для інвесторів. Політичні ризики є помірними.

Висновок

За результатами аналізу кредитний рейтинг м. Запоріжжя підтверджено на рівні **uaAA-**, прогноз «стабільний». Рівень інвестиційної привабливості м. Запоріжжя визначено на рівні **uaINV4** (високий рівень).

Голова рейтингового комітету

М. Б. Проценко

Начальник відділу рейтингів небанківських установ

О. К. Самойлова

Додатки

Бюджетні показники м. Запоріжжя в форматі бюджетного балансу, тис. грн.

ПОКАЗНИК	2013	2014	2015	2016
Податкові надходження	1 793 374,4	1 856 287,7	2 153 975,5	3 342 412,7
Платежі, штрафи та інші операційні надходження	134 851,6	142 473,3	220 410,9	275 199,4
Отримані трансферти на здійснення поточних видатків	731 353,3	991 145,0	1 972 728,1	2 340 188,1
Операційні надходження всього	2 659 579,2	2 989 906,0	4 347 114,5	5 957 800,1
Поточні видатки на заробітну плату, використання товарів та послуг та інші поточні видатки	1 671 697,7	1 748 451,8	2 211 433,9	2 697 081,8
Поточні трансферти та соціальне забезпечення	989 319,2	1 096 139,2	1 389 692,2	2 264 496,5
Операційні видатки всього	2 661 016,9	2 844 591,0	3 601 126,1	4 961 578,3
Операційний баланс	-1 437,6	145 315,1	745 988,5	996 221,8
Фінансовий дохід	87,7	45,6	69,6	82 195,5
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	12 273,0	0,0	0,0	0,0
Фінансовий баланс	-12 185,3	45,6	69,6	82 195,5
Поточний баланс	-13 622,9	145 360,7	746 058,0	1 078 417,3
Капітальні надходження	5 172,7	8 742,6	31 875,7	26 978,4
Субсидії та трансферти на здійснення капітальних видатків	22 751,6	20 948,5	0,0	0,0
Капітальні надходження всього	27 924,3	29 691,1	31 875,7	26 978,4
Придбання основного капіталу	27 473,1	42 788,6	104 133,9	408 307,7
Капітальні трансферти	88 569,7	98 568,2	424 798,3	614 130,2
Капітальні видатки всього	116 042,8	141 356,8	528 932,2	1 022 437,9
Капітальний баланс	-88 118,5	-111 665,7	-497 056,6	-995 459,5
Баланс після капітальних видатків	-101 741,4	33 695,0	249 001,5	82 957,8
Надання пільгових кредитів громадянам на будівництво житла (з урахуванням повернення)	-33,6	1 979,9	1 866,1	3 444,4
Профіцит/дефіцит	-101 707,8	31 715,1	247 135,3	79 513,4
Фінансування	101 707,8	-31 715,1	-247 135,3	-79 513,4
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: Дані Запорізької міської ради, розрахунки агентства «Кредит-Рейтинг»

Основні джерела фінансування бюджету м. Запоріжжя, тис. грн.

ПОКАЗНИК	2013	2014	2015	2016
Профіцит/дефіцит	-101 707,8	31 715,1	247 135,3	79 513,4
Фінансування	101 707,8	-31 715,1	-247 135,3	-79 513,4
Зміни залишків	-49 025,7	-1 017,6	-247 569,7	-81 985,4
залишок на початок року	188 741,0	237 766,7	238 784,3	486 354,0
залишок на кінець року	237 766,7	238 784,3	486 354,0	568 339,4
Фінансування за рахунок казначейського рахунку	225 797,5	-18 416,2	0,0	0,0
Залучення	851 217,5	146 503,0	0,0	0,0
Погашення	-625 420,0	-164 919,2	0,0	0,0
Зміни обсягів депозитів та цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю	0,0	0,0	0,0	0,0
Повернення коштів з депозитів або пред'явлення цінних паперів	0,0	0,0	0,0	724 000,0
Розміщення коштів на депозитах або придбання цінних паперів	0,0	0,0	0,0	-724 000,0
Фінансування за борговими операціями	-75 000,0	0,0	0,0	0,0
Запозичення	0,0	0,0	0,0	0,0
Погашення	-75 000,0	0,0	0,0	0,0
Інші розрахунки	-64,0	-12 281,2	434,4	2 472,0
кошти, що передаються до бюджету розвитку	0,0	0,0	0,0	0,0
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: Дані Запорізької міської ради, розрахунки агентства «Кредит-Рейтинг»

Виконання доходної частини бюджету міста Запоріжжя, тис. грн.

Показники	2014 (виконано)	2015 (виконано)	2016 (план)	2016 (виконано)	% виконання річного плану	Темп росту до відп. періоду, %
Податкові надходження	1 856 287,7	2 153 975,5	3 265 551,5	3 342 412,7	102,4	155,2
<i>питома вага податкових надходжень в обсязі доходної частини бюджету, %</i>	61,5	49,2	55,5	55,1	-	-
Податок на доходи фізичних осіб	1 310 304,6	1 292 220,6	1 876 200,0	1 937 866,9	103,3	150,0
Податок на прибуток підприємств	10 662,6	18 307,2	27 500,0	27 669,7	100,6	151,1
Збори та плата за спеціальне використання природних ресурсів (без плати за землю до 01.01.2015 р.)	4 087,9	130,9	331,5	331,9	100,1	253,6
Податки на власність	1 216,2	17,2	0,0	0,0	-	0,0
Акцизний податок	X	181 145,0	249 500,0	247 459,8	99,2	136,6
Податок на нерухоме майно (за виключенням податку та орендної плати за землю з юридичних та фізичних осіб)	577,6	14 019,1	23 500,0	23 964,9	102,0	170,9
Податок та орендна плата за землю з юридичних та фізичних осіб (до 01.01.2015 р. - плата за землю)	349 051,6	430 260,2	760 000,0	773 985,4	101,8	179,9
Транспортний податок з юридичних та фізичних осіб	X	8 954,3	4 400,0	4 473,0	101,7	50,0
Єдиний податок	152 237,4	192 118,8	301 500,0	307 312,9	101,9	160,0
Місцеві податки й збори, крім єдиного податку та податків на нерухоме майно	12 641,3	-1 048,5	380,0	132,8	34,9	-12,7
Інші податки та збори	15 508,6	17 850,7	22 240,0	19 215,4	86,4	107,6
Неподаткові надходження	142 336,0	220 307,9	239 901,9	347 407,3	144,8	157,7
<i>питома вага неподаткових надходжень в обсязі доходної частини бюджету, %</i>	4,7	5,0	4,1	5,7	-	-
Власні надходження бюджетних установ та організацій	116 706,5	153 161,4	90 595,2	193 075,5	213,1	126,1
Відсотки банків за користування тимчасово вільними бюджетними коштами	0,0	0,0	80 000,0	82 114,3	102,6	-
Плата за оренду майнових комплексів та іншого майна, що є у комунальній власності	16 242,1	20 290,8	19 000,0	20 378,1	107,3	100,4
Державне мито	720,8	9 566,3	7 630,0	7 721,6	101,2	80,7
Плата за надання адміністративних послуг	0,0	14 048,9	20 380,0	20 972,2	102,9	149,3
Інші неподаткові надходження	8 666,6	23 240,5	22 296,7	23 145,6	103,8	99,6
Доходи від операцій з капіталом	8 742,6	31 875,7	14 687,0	26 978,4	183,7	84,6
<i>питома вага операцій з капіталом в обсязі доходної частини бюджету, %</i>	0,3	0,7	0,2	0,4	-	-
Кошти від продажу основного капіталу	3 939,1	6 028,5	11 187,0	23 364,9	208,9	387,6
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	4 803,4	25 847,2	3 500,0	3 613,5	103,2	14,0
Цільові фонди	182,9	172,6	9 936,7	9 987,5	100,5	5 787,1
<i>питома вага цільового фонду в обсязі доходної частини бюджету, %</i>	0,01	0,00	0,17	0,16	-	-
Разом доходів	2 007 549,2	2 406 331,7	3 530 077,1	3 726 785,9	105,6	154,9
Трансферти з державного бюджету	1 007 740,2	1 969 847,2	2 332 677,3	2 327 448,8	99,8	118,2
<i>питома вага трансфертів в обсязі доходної частини бюджету, %</i>	33,4	45,0	39,7	38,4	-	-
Усього доходів	3 015 289,4	4 376 178,9	5 862 754,4	6 054 234,8	103,3	138,3
Трансферти, які передаються між місцевими бюджетами різних рівнів	4 353,4	2 880,9	18 876,1	12 739,2	67,5	442,2
Усього	3 019 642,8	4 379 059,8	5 881 630,5	6 066 974,0	103,2	138,5

Джерело: Дані Запорізької міської ради

Виконання видаткової частини та кредитування бюджету міста Запоріжжя, тис. грн.

Показник	2014 (виконано)	2015 (виконано)	2016 (план)	2016 (виконано)	% виконання річного плану	Темп росту до відп. періоду, %
Державне управління	103 357,0	137 132,6	234 674,1	225 694,3	96,2	164,6
Освіта	874 673,5	1 085 342,4	1 448 158,5	1 451 630,6	100,2	133,7
Охорона здоров'я	585 197,3	785 646,9	910 925,9	919 065,4	100,9	117,0
Соціальний захист і соціальна допомога	712 728,9	895 480,8	1 342 499,3	1 325 130,1	98,7	148,0
Житлово-комунальне господарство	347 237,0	343 714,5	579 496,2	486 362,3	83,9	141,5
Культура і мистецтво	83 670,7	99 902,0	114 375,7	112 246,8	98,1	112,4
Засоби масової інформація	3 006,5	3 460,9	7 070,4	6 937,6	98,1	200,5
Фізична культура і спорт	28 092,7	32 830,7	56 318,4	53 456,9	94,9	162,8
Будівництво	29 526,8	94 421,1	329 593,6	180 970,3	54,9	191,7
Землеустрій	963,3	0,0	0,0	0,0	-	-
Транспорт	111 217,5	220 874,0	380 447,1	321 659,0	84,5	145,6
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	6 461,9	72 296,8	171 426,4	153 069,4	89,3	211,7
Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	0,0	7 164,1	9 922,5	9 892,6	99,7	138,1
Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	13 904,4	11 321,1	0,0	0,0	-	0,0
Цільові фонди	15 054,9	8 818,8	65 855,1	46 265,8	70,3	524,6
Видатки, не віднесені до основних груп	52 644,2	167 866,5	500 055,8	496 993,3	99,4	296,1
Разом видатків	2 967 736,6	3 966 273,1	6 150 819,2	5 789 374,4	94,1	146,0
Трансферти іншим бюджетам	18 211,2	163 785,2	199 594,9	194 641,8	97,5	118,8
у т.ч. реверсна дотація (до 01.01.2015 р. - кошти, що передаються до Державного бюджету)	18 211,2	154 912,3	185 199,4	185 199,4	100,0	119,6
Усього видатків	2 985 947,8	4 130 058,3	6 350 414,0	5 984 016,2	94,2	144,9
Надання пільгового довгострокового кредиту громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	2 096,4	2 126,1	3 653,2	3 645,7	99,8	171,5
Повернення кредитів, наданих для кредитування громадян на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	-116,5	-259,9	-126,3	-201,3	159,4	77,4
Разом	2 987 927,7	4 131 924,5	6 353 940,9	5 987 460,6	94,2	144,9

Джерело: Дані Запорізької міської ради